

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉTKEDŐK, KERESŐK, KALANDOROK

EGY RETTENTHETETLEN

”

A földalatti vasút kalauza voltam nyolc évig, és elmondhatom magamról, amit a legtöbb kalauz nem mondhat el: soha nem siklott ki a vonatom, és egyetlen utast sem veszítettem.

(Harriet Tubman)

Kép: Profimedia – Red Dot

RABSZOLGALÁNY

Az amerikai Délen megszökni a rabszogatartók elől már önmagában is életveszélyes vállalkozás volt. Ahhoz viszont, hogy egy aprócska termetű, magányos fekete nő a biztonságos távolból újra és újra visszamenjen, és több tucat embert kimenekítsen, kifejezetten csodálatra méltó bátorság kell.

◆ Harriet Tubman története éppen úgy kezdődött, mint sok millió más amerikai rabszolgáé. Valamikor a tizennyolcadik század végén egy hajó érkezett Ghána partjaihoz, fegyveres emberkereskedők szálltak ki belőle, olcsó, színes tömegtermékekért cserébe megvásárolták a helyi törzsfőnökök és kiskirályok alattvalóit, felterelték őket a hajóra, áthajóztak velük az Atlanti-óceán túloldalára, és azokat, akik életben maradtak a mocskos, zsúfolt raktérben, eladták valamelyik rabszolgapiacra egy amerikai ültetvénytulajdonosnak.

Ezzel a hajóval hurcolták az Egyesült Államokba az 1820 körül született Araminta Ross nevű kislány nagymamáját is. A lány apja ács volt egy ültetvényen, anyja szakács egy másikon. Kilenc gyerekük közül hármat elszakítottak tőlük, amikor eladták őket, és a házaspár állandó rettegésben élt, nehogy tovább csonkítsák a családjukat.

Egy nap egy férfi érkezett, akinek a tulajdonos el akarta adni a Ross család legkisebb fiát, Mosest. Az apa fejszével a kezében megállt a kunyhója ajtajában, és közölte, hogy aki először belép a házába, annak széthasítja a fejét. A tulajdonos meghátrált. Átgondolta a lehetséges következményeket, és mégsem adta el a kislányt. Talán ez volt az az esemény, ahonnan a lányuk rettenthetetlen bátorsága eredt.

Aramintát hamar munkára fogták. Már öt-hat éves korában bérbe adták mint dajkát. Az volt a feladata, hogy egy bizonyos Miss Susan alvó csecsemője ne ébredjen föl. Ha a gazda családja mégis sírást hallott, Aramintát megkorbácsolták, volt, hogy naponta többször is. Később a kártevő pézsmapockoknak felállított csapdákat kellett figyelnie, majd amikor nagyobb és erősebb lett, ökröket terelt, farönköket cipelt vagy szántott. De akármilyen engedelmesen robotolt, a bajt nem tudta elkerülni. Egy alkalommal a munkafelügyelő konfliktusba keveredett egy szökni készülő rabszolgával, és a dulakodás hevében megdobta egy mérlegsúlyyal. A férfi elhajolt az egy kilogrammos, vasból készült súly elől, ami aztán a fiatal lányt találta fejen. Araminta olyan súlyos sérülést szenvedett, hogy két napig félig eszméletlenül feküdt – jobb híján egy szövőszéken, ahová sebétben fellődítették. Ettől kezdve élete végéig komoly fejfájások és epilepsziás rohamok kínozták, és egyre jobban megerősödött benne az a gondolat, hogy meg kell szöknie. ➤

Körülbelül húszéves korában férjhez ment egy John Tubman nevű szabad fekete férfihoz. Felvette az anyja keresztnévét is, ettől kezdve hívták Harriet Tubmannek. Mivel azonban a rabszolgáság szempontjából az anya jogi státusza volt mérvadó, a leendő gyerekeik szolgasorba születtek volna. Mindketten érezték, hogy nem ígéretes a közös jövőjük. Eközben ráadásul meghalt a gazdája, aki rendszeresen ígérgette, hogy felszabadítja Harriet apját, a család pedig nekilátott, hogy egyfajta „végkiárúsításon” értékesítse a rabszolgáit. Közülük pedig Harriet lett volna az első, akit betegsége és gyenge fizikuma miatt olcsón eladnak az első jelentkezőnek. Ettől kezdve sem a házasság, sem az óvatosság nem számított a fiatal nőnek. Egyfolytában kereste az alkalmat a menekülésre. Az idő akkor jött el, amikor megint bérbébe adták egy másik ültetvényre. Egy éjszaka elszökött, kihasználta, hogy a gazdái csak napok múlva értesülnek majd az eltűnéséről, ráadásul szerencséje is volt: a száz dollár nyomravezetői díjat csak két héttel később tették közzé a helyi újságban.

Mint legalább százezer másik szökött rabszolga, ő is az úgynevezett „földalatti vasút” hálózatán keresztül menekült. Ez egy alaposan bejáratott rendszer volt, ami már évtizedek óta, az amerikai függetlenségi háborútól kezdve működött. Jóságos és bátor emberek tartották fenn: szabadok és rabszolgák, fehérek és feketék. Templomok, iskolaépületek, magánházak, rabszolgakunyhók szolgáltak ideiglenes menedékkül, ahol szállást, meleget és ételt találtak a szökevények. A hálózat tagjai figyelték, hogy járnak-e rabszolgavadászok a környéken, az információt pedig előre megbeszélte jelekkel adták át. Volt, hogy egy spirituálé megfelelő versszakát énekelték, máskor lámpással adtak fényjeleket. Harriet is ilyen „vasútállomások” érintésével gyalogolt százötven kilométert. Volt olyan, hogy egy egész napig söprögette egy segítőtje kertjét, csak hogy a külvilág rabszolgának higgye, majd éjjel egy szekér ponyvája alá elbújtatva szállították át a következő menedékpontig. Éjszakánként gyalogolt, és az északi irányt jobb híján a Sarkcsillag pozíciója alapján követte.

Ilyen módszerekkel jutottak a menekülők a rabszolgatartó déli államokból a szabadság irányába. A legtöbben egyre északabbra, főleg Kanadába igyekeztek, ahol már 1783-ban betiltották a rabszolgáságot, de olyanok is voltak, akik Mexikóba vagy Európába mentek.

Az Egyesült Államokban ezalatt nemhogy enyhültek volna a szabályok, hanem kifejezetten szigorodtak.

Harriet Tubman és férje, Nelson Davis örökbefogadott lányukkal, Gertivel. A fénykép 1887 körül készült

1850-ben szavazták meg a szökött rabszolgákra vonatkozó törvényt, amely szövetségi szinten szabályozta a kérdést. Minden államnak, amelyben tilos volt a rabszolgáság, kötelessége volt visszaszolgáltatni a területére szökött rabszolgákat, és minden amerikai állampolgárnak tevékenyen is segítenie kellett a rabszolgavadászok munkáját. A büntetés mértéke a tulajdonosoktól függött. Semmi nem akadályozta meg őket abban, hogy a legkegyetlenebb megtorlást alkalmazzák a szökevényekkel szemben.

Ezért megdöbbenő, hogy miután Harriet Tubman megkönnyebbülten és halál fáradtan megérkezett a szabad Pennsylvania államba, eltökélte magában, hogy megmenti a családtagjait is. Minden alkalmi és időnyomunkát

elvállalt, hogy összegyűjtsön egy kis pénzt, majd visszatért Déltre, ahonnan az élete kockáztatásával szökött meg. Első útjával az unokahúgát és gyerekeit hozta ki, és vitte el északra, majd felbátorodva újra nekiindult, és kimene-kítette a legfiatalabb öccsét, Mosest is.

Ettől kezdve egyre magabiztosabban viselkedett. Álruhákat szerzett, és vett egy pisztolyt is, amit leginkább a küldetéseket veszélyeztető, elbátortalanodott menekültek megregulázására használt. Hosszú, sötét téli éjszakákon érkezett, amikor az emberek a házukban melegedtek vagy aludtak. Felvette a kapcsolatot a szökevényekkel, és mindig szombat este indult velük útnak, hogy a szökés hírérl a helyi közösség csak a hétfő reggeli újságból értesülhessen. Kihozta három másik testvérét azok gyerekeivel együtt, majd mindenkit, akit csak tudott. Az elkövetkezendő tizenegy évben tizenháromszor tért vissza a rabszolgotartó délre, és legalább hetven embert menekített ki. További hatvan menekülőnek adott pontos információkat és utasításokat, hogy merre menjenek. Soha senki nem tudta meg, hogy a rejtélyes szökevények mögött ez a fogyatékkal élő, százötven centis fiatal nő áll.

A földalatti vasút egyik állomása egy John Brown nevű fehér férfi bőrcserző műhelye volt. Brown a rabszolgaság ellen küzdő abolitionisták harcos szárnyához tartozott, és az volt a meggyőződése, hogy egy ilyen aljas rendszer ellen csak erőszakkal lehet célt érni. Önmagát főparancsnoknak nevezette ki a követőivel, árnyékkormányt alakított, és gondosan eltervezte, hogyan fogja egy merész katonai akcióval összeomlasztani a déli rendszert, megfosztani a mezőgazdaságot a nélkülözhetetlen munkaerőtől, és új, szabad, fekete államot létrehozni. Ehhez elsősorban katonákra volt szüksége, ezért a rabszolgák körében kezdett toborozni. Kapóra jött neki, hogy megismerkedett Harriet Tubmannel, akinek a gyakorlata, helyismerete óriási segítséget jelentett volna. Harriet kissé kelleetlenül ugyan, de nekilátott toborozni. Töretlen jó szándéka és naivitása miatt nem vette észre, hogy eleve vesztes ügy mellé áll, és az erőszakot nem fogja szentesíteni egy parádés győzelem sem. Brown négy-ötezer emberre számított, de mindössze huszonegyet sikerült beszerveznie. Őket is nagyrészt az általa Tubman tábornoknak nevezett Harriet toborozta.

Ezzel a maroknyi emberrel Brown 1859-ben megostromolta az Egyesült Államok központi fegyverraktárát és fegyveralkatrész-gyárát a virginiai Harpers Ferry városkában. Komoly ostromról persze nem volt

szó, hiszen a több mint százezer lőfegyvert egyetlen ember őrizte. Brown szentül hitte, hogy a híre a rabszolgák ezrével fognak fellázadni, ő pedig felfegyverzi őket, és térdre kényszeríti a déli államokat. A rabszolgák azonban késlekedtek a felkeléssel, miközben a hadsereg alakulatai körülverték a lázadó csoportot, és rövid tűzharc után elfogták mindazokat, akik életben maradtak. Brown három fiából kettőt lelőttek a katonák, a harmadikat pedig magával a vezérrel és több társával együtt akasztották föl egy gyorsított tárgyalás után.

Harriet Tubman expedícióinak csak az 1861-ben kitört polgárháború vetett véget, ő pedig lelkesen részt vett a harcokban, mivel elérkezettnek látta az időt a rabszolgaság végleges eltörlésére. Volt, hogy főzött a hadsereg tisztjeire, máskor vérhasban és himlőben szenvedő katonákat ápolt. Ha kellett, csapatokat vezetett a jól ismert rejtett útvonalakon, máskor feketéket toborzott a harcra, felderítő utakat végzett, és kémkedett. Mindezt soha nem kapott egyetlen fillért sem, sőt, a hadsereg által felajánlott élelmiszer-fejadagot is visszautasította, nehogy a többi afroamerikai sorstársa úgy érezze, hogy kivételeznek vele. Mindent saját maga finanszírozott, ha kellett, fillérekért saját készítésű süteményt vagy az USA-ban népszerű, élénkítő hatású gyökérsört árult.

Mire véget ért a polgárháború, Harriet híres ember lett. Az újságok sokat cikkeztek róla, interjúk készültek vele. Egyre többen megbecsülték, és felnéztek rá, de az állam jóindulata odáig azért nem terjedt, hogy egy éppen felszabadult fekete nőről anyagilag is gondoskodjanak. Tubman élete végéig szegénységben élt, amin nem sokat segített, hogy a kongresszus megszavazott neki egyhavi nyolc dolláros, mai értéken hetvenötezer forintos nyugdíjat. Jóindulata és naivitása olykor bajba is keverte: egy alkalommal két szélhámos hamis ígérettel rávette, hogy kölcsönkérjen ötezer dollárt, majd amikor egy félreeső erdőben jóhiszeműen átadta az összeget, eszméletlenül verték, és elszöktek a pénzzel.

Élete végéig érvelt, nyilatkozott, beszédeket tartott, turnézott az általa fontosnak tartott ügyekért, a huszadik század elején például a női választójog bevezetéséért.

Öregkorára a fejsérülése miatti fájdalmi és epilepsziás rohamai folyamatosan súlyosbodtak, egyre jobban legyengült, majd 1913-ban, több mint kilencvenévesen meghalt. Halálában már igyekeztek megadni neki azt, amit életében megérdemelt volna: a temetése katonai tiszteletadás mellett zajlott. ♦

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

A LEGSZEBB AJÁNDÉK

Könyvvásárlásra és olvasásra buzdító felszólításokban sosincs hiány. „Kell a jó könyv” – hirdette évtizedeken át a Magyar–Szovjet Baráti Társaság, „Olvasni kell!” – kiált ránk az idei Margó Fesztivál plakátja. „Legszebb ajándék a könyv” – biztatott egy régi szép falragasz. Ma is egyetérthetünk vele, ha hozzátesszük, hogy a szeretettel, gondossággal kiválasztott kötetek tényleg őszinte, tiszta örömet szerezhetnek. A válogatásban próbálunk segíteni.

◆ **KLAUS HEMMERLE A JÁSZOLHOZ A HÁTSÓ AJTÓN ÁT** című vékonyka kötete már címében is különbözik a karácsonyra kiadott hitbuzgalmi könyvek sokaságától. A rendkívül sokoldalú, neves művész és teológusprofesszor (1929–1994), egykori aacheni püspök nem a kitaposott úton vezeti el a modern embert a betlehemi istállóba, hanem kanyargós mellékutakon, amelyeken új és új felismerésekre juthat az ünnep legfőbb tartalmáról. A negyven rövid szöveg (vers, prédikáció-, elmélkedésrészlet, fohász) arra ad választ, miért hatalmas ajándék Istennek a kiseded Jézus, („... a mindentudó Isten a mindenkihez közeli Isten akart lenni. Nem csak tudni akarta, mi lakik az ember szívében, meg akarta tapasztalni”), és nekünk mit kell tennünk ezzel a nagy ajándékkal.

A szövegeket az 1947-ben született *Roberto Cipollone* (művésznéven *Ciro*) olasz szobrászművész alkotásairól készített fotók illusztrálják. A művész eldobott, hasznavehetetlen tárgyakból építi fel nemesen egyszerű, groteszken is szívszorító Betlehemét. (Golgotája is a mai keresztény művészet világszerte elismert remeke.)

A kötet az utóbbi idők egyik legszebb kiadványa: tökéletes a szövegek tördelése, a képek elhelyezése, az egységes színvilág. Igazi ajándékkönyv.

(Új Város Alapítvány, 3200 Ft)

KÁLI-ROZMIS BARBARA ERZSÉBET KIRÁLYNÉ ÉS A MAGYAROK című, több mint 450 oldalas könyve mindmáig az egyik legrészletesebb és egyben a leggazdagabb képanyaggal ellátott Sisi-életrajz. Az interneten régóta népszerű szerző több mint 15 éve kutatja a témát, hat éve rendszeresen publikál. Megnyerte a Habsburg-leszármazottak bizalmát, így eddig ismeretlen dokumentumokhoz, levelekhez is hozzájutott. A bizalmat azzal hálálta és hálálja meg, hogy nem ad hitelt az Erzsébet királynét övező olykor gonosz pletykáknak, sőt cáfolja őket. Az ő Sisije gyönyörű, okos, mélyen érző, nagyon tehetséges, férjét mindhalálig szerető feleség, érzékeny anya, remek költő, és mindenekeelőtt

mélysegesen magyar lelkű asszony. Aki tökéletesen beszél, ír magyarul. Erzsébet verseinek kiváló fordítója, *Mészöly Dezső* mondta az általa összeállított kötet bemutatóján sok évvel ezelőtt, hogy Sisibe minden valamirevaló magyar férfi szerelmes volt, sőt szerelmes mind a mai napig. Ehhez hozzátehetjük, hogy minden magyar nő máig csodálja szépségeért, karcsúságáért (étkezési szokásait is utánozzák – reménytelenül), szabad gondolkodásáért. Erzsébet népszerűségéhez nagyban hozzájárul, hogy szinte minden évben vetíti valamelyik tévécsatorna a bűbajos *Romy Schneider* főszereplésével készült *Sissy* című osztrák-német filmet. És rendre kiadják a királyné bizalmasainak, magyar udvarhölgyeinek rajongó visszaemlékezéseit.

A XX. század második felének kétkedői persze keresték a romantikusan idealizált kép mögött az árnyoldalakat.

Bizonygatták, hogy a királyné csak anyósát bosszantandó viseltetett különös rokonszenvvel a magyarok iránt, ezért töltött több időt nálunk, mint Bécsben. Szerelmes volt *Andrássy Gyulába*, miatta hidegült el férjétől. A Magyarországon született *Mária Valérián* kívül egyetlen gyerekével sem törődött. A szerencsétlen sorsú *Rudolf* trónörökösnek sem nyújtott segítő kezet. Férjét egy színésznő karjaiba lökte, csakhogy ne kelljen vele foglalkoznia. Önző, önimádó nő volt. Káli-Rozmis Barbara ezeket a vádakat tételesen cáfolja, és tovább fényesíti a régóta ragyogó Sisi-képet.

Az *Erzsébet királyné és a magyarok* című kötetnek biztos sikere lesz az idősebb korosztálynál és a romantikus lelkű fiatalok körében.

(*Helikon* Kiadó, 4999 Ft)

KOLLÁR-KLEMENCZ LÁSZLÓ ÖREG BANDA című könyve az év örvendetes meglepetése. A fiatalok körében népszerű *Kistehén zenekar* dalszerzője és énekes első regényében (korábban két novelláskötetet tett közzé) sváb felmenőinek állít emléket. A *Kaldenecker* család a főszereplő, amely nemzedékek során át nagyszerű zenészeket vonultatott fel, akik nem zeneiskolában tanulták a muzsikálás rejtelmét, hanem egymástól, és akik a szorgos munka mellett rézfúvós zenekarokkal szórakoztatták és fogták össze a közösséget. Az 1700-as években betelepített, idővel teljesen elmagyarosodott Duna-melléki falvakban él, a hagyományokat hűségesen ápoló svábok komolyan vették az életet, félték az Istent és nagyon szerettek muzsikálni. Az *Öreg Banda*ba csak szorgalmasan gyakorló, megbízható és jófúlú muzsikuskok kerülhetnek be. Ezért voltak a legjobbak a környéken. Ők kísérték a násznépet a templomba, ők táncoltattak búcsúkor, bálokon. Itt nem voltak volksbundisták, az emberek nem vágytak Németországba, magyarul beszéltek. Nekik köszönhető, hogy 1945 után nem ürítették ki a települést.

Kollár-Klemencz nagyszerű, szerethető figurákat teremt, remekül idézi meg a múltat, a régi sváb világot. Szinte halljuk a Régi Banda lüktető muzsikáját, érezzük az ételek ízét, és rezignáltan vesszük tudomásul, hogy mindez végérvényesen eltűnt.

(Magvető Kiadó, 3990 Ft)

GERZSENYI GABRIELLA BRÜSSZEL UTÁN SZABADON címmel írt rendkívül szórakoztató és tanulságos könyvet, miután befejezte 16 éves jogász szolgálatát az Európai Bizottságnál, ahova szigorú szakmai vizsga után jutott be. A személyes hangú beszámoló minden lényeges dolgot elmond Belgiumról, Brüsszeltől, a Bizottságban zajló sokszor idegölő munkáról. Megtudjuk, miért jó a belgák fővárosában élni, mi az, amit el kellene tanulnunk tőlük, és mi az, amitől kirázza az embert a hideg. Gabriella független fiatal nőként kezdte pályáját, és két gyermekkel tért haza férje oldalán. A gyerekek (és így a szülők is) megismerték az óvodát és a különféle iskolákat, rengeteg sportágban próbálkoztak, zenét tanultak, és persze idegen nyelvet. A két magyar szülő mindent megtett, hogy jól és hasznosan töltsék az időt, rengeteget kirándultak, színházba, hangversenyre, kiállításokra jártak.

A könyvnek vannak pompás humorévről tanúskodó fejezetei is, és vannak lehangoló meglátásai. Gerzsényi Gabriella született elbeszélő, nagyszerű stílusista és jó szerkesztő. Első könyve több mint ígéretes próbálkozás.

A *Brüsszel után szabadon* minden nemzedéknek tartogat élményeket. Azoknak a fiataloknak pedig, akik Brüsszelbe készülnek a jövőben, erősen ajánlott olvasmány.

(Nap Kiadó, 3900 Ft)

CSIKOS SÁNDOR – KULISSZÁK NÉLKÜL Idén nyolcvanéves a debreceni Csokonai Színház legendás művésze, akit *Gaál István Sodrásban* című filmjében ismerhetett meg a közönség. Utána játszott még néhány filmben, illetve tévéjátékban, de nem ezekről nevezetes. Hanem arról, hogy a Színművészeti Főiskola után Egerben, Miskolcon, Szolnokon, Győrben, Nyíregyházán és Debrecenben szolgálta a magyar színházi kultúra ügyét. Ragyogó adottságai, egyszerű beszédtechnikája, intellektuális felkészültsége mindenkit magával ragadott. Soha nem akart sztár lenni, de az lett ott, ahova éppen hívták. Játszott, később rendezett, volt „botcsinálta” színházigazgató Nyíregyházán, de legjobban Debrecenben érezte, érzi magát.

A kerek születésnapra Kornya István készített vele élvezetes életútinterjút. Ez képezi a könyv gerincét. A kérdező diszkrétén háttérbe vonul, de az élet minden fontos mozzanatáról kifaggatja a művészt. Az egykori karcagi kisdíák mindenütt helytállt, megalkuvások nélkül élte meg a XX. század második felét, és ma is boldog embernek vallja magát, hiszen egész életében azt csinálta, amit szeretett.

A sok-sok fotóval illusztrált kötet egy kivételesen rokonszenves művészt állít reflektorfénybe. Mindenkinék szép ajándék, akit izgat a színház világa, aki celebek helyett igaz, elkötelezett színházi emberekre kíváncsi, és persze a magyar történelem elmúlt évtizedeire.

(Debreceni Csokonai Színház, ármegjelölés nélkül)

JONATHAN FRANZEN KERESZTUTAK című, közel nyolcszáz oldalas regénye az idei téli könyvvásár minden bizonnyal legjobban várt alkotása. Két remekbe szabott nagyregénye, a *Javítások* és a *Szabadság* után az 1959-ben született amerikai író végre visszatért kedvenc műneméhez, a családragényhez. A történet a hetvenes évek elején játszódik az amerikai középnyugaton. Főszereplője egy baptista lelkész, valamint a felesége és négy gyermeke. A kultúráváltás időszakát éljük, a 68-as szellem a békés világra is beszivárog. A levegőben feszültség vibrál. A lelkész, akitől elvették ifjúsági csoportját és porig alázták, fellázad örömtelen élete ellen. Legidősebb fia nemcsak az egyház, hanem Isten ellen is lázad. Gyönyörű fiatal lánya egy folkrock énekes búvkörébe kerül, és hatására buzgó keresztény lesz. Középső szuperintelligens és érzékeny fia – bár tagadja – kábítószerfüggő. A legkisebb néma és értetlen figyelője a családi veszekedéseknek. A feleség pedig, aki férje kedvéért kilépett a katolikus egyházból, és most baptista prédikációkat fogalmaz, elveszítette női vonzerejét, ápolatlan, kövér asszony lett. Vajon megmenthető ez a család? S egyáltalán az a világ, amibe beleszülettek?

Franzen a jelen és múlt között ugrál. Kibeszéletlen titkokat hordoznak a szereplők, súlyosan vétének egymás ellen, s miközben saját életük nyomorúságán rágódnak, nem veszik észre a szinte szemük előtt zajló tragédiát, a középső gyerek megtébozódását.

Nagyon sok fontos mellékszála van a regénynek, remek, empátikusan ábrázolt figurák sora vonul fel, súlyos erkölcsi, világnézeti dilemmák kerülnek terütekre. Szükség van-e még Istenre? Hallgat-e az imákra? Lehet-e jó ember az istentagadó? Megszólítható-e keresztény példabeszédekkel, hagyományos igehirdetéssel az ifjúság?

A látszólag lassan induló első kötet alcíme *Advent*. A várakozás idejében járunk, sötétség van, még minden megtörténhet. A második könyv alcíme *Húsvét*. Iszonyatos kínok után jön a feltámadás. A fájdalmas újjászületés.

A *Keresztutak* nem könnyű olvasmány, de a remekművek katartikus élményével ajándékozza meg a türelmes olvasót. Minden keresztályt magával ragadhat, és sokáig fogva tart. A regény – s ez a magyar könyvesek felkészültségét jelzi – egyidőben jelent meg az amerikai kiadással. Hála *Pék Zoltán* fordítónak és a szerkesztőknek.

(XXI. Század Kiadó, 5990 Ft) ♦

SZÖVEG –
PARTI JUDIT

KÉP –
SZAKÁL SZILVIA

HA VALAKI ÍR, AZÉRT VÁLLALJA A FELELŐSSÉGET

Nagycsaládból jövő, fiatal kétgyerekes apuka, doktorandusz, író, focista, tanár, hívó ember, gyerekhangú, kereső felnőtt. Második kötete a Tiki, amelyben a fiatalság hősiességét is megmutatja a gyerekkori minimumok mentén (vonatozás, Balaton, foci), és árnyalja Kőbánya negatív nimbuszát. Írói álarcokról, az irodalom hasznáról és a létezés kérdéseiről beszélgettünk **Regős Mátyással**.

◆ **– A Tiki háttérhelyszíne Kőbánya, ahol magad is felnőttel; polgári, vallásos családban.**

– Magunk is éreztük az éles kontrasztot a kőbányai általános iskola és az otthonunk világa között, de megtanultunk jól lavírozni ezek között.

– Voltak ennek fájdalmas részei?

– Nem mondanám fájdalmasnak, esetleg oknak a szorongásra. Az iskolai közegben jobbra értelmezhetetlen tevékenység volt a templomba járás is, de a ministránsi gyakorlat végképp. Annyira nyomasztó lett volna felvállalni, hogy erről az ember inkább nem beszélt. Ha egy gyerek azt érzi, hogy nem mutatkozhat meg teljes valójában, az szorongó érzés – ugyanakkor nyilván ennek a fordítottja is igaz volt, hogy a kőbányai külvárosi kultúrát beszívárogtatni a családunk életébe sem volt üdvözölt cselekedet. Volt olyan időszak is, amikor az osztálytársaimmal előszeregettel éltünk a trágárság adta lehetőségekkel, sőt fürdőztünk benne, bár gyanítom, hogy ez általános kamasz attitűd azért. Mindenesetre nálam ez okozott

plusz szorongást, hogy nem tudtam egészen eldönteni, melyik vagyok én – hol vagyok igazán önmagam. Az iskolában, ahol egy ösztönösebb lényem van jelen, akinek csak okosan el kell kerülnie néhány témát, vagy otthon a szerető családi környezetben, ahol kontrollt gyakorolok magam fölött. Tízévesen, ha valaki egy családi portrét készített volna rólunk, vagy az osztályunkról készített volna egy tanulmányt, teljesen más képet kapott volna rólam.

– Felnőttként tapasztaltál ilyen kettősséget magadon?

– Ez elkerülhetetlen, de azáltal, hogy reflektálttá válik, lehetőségként jelenik meg számomra. A futballpályán focista lehetek – annak is elég közönséges, agresszív, győzni akaró –, de apaként vagy barátként nem ilyen vagyok. Természetes, hogy különböző szerepekben különböző álarcaink vannak, és az nagyon izgalmas tud lenni, ha az ember ezekkel tudatosan játszik. Gyerekkoromban nem mertem volna megcsinálni, de most boldogan szórakoztatom vagy épp hozom zavarba a környezetemet ezzel.

**HA EGY GYEREK
AZT ÉRZI,**
hogy nem mutatkozhat
meg teljes valójában,
az szorongó érzés

– Mondj egy példát!

– Irodalmi körben, ahol mindenki az írói álarcát hordja, nagyon szép tud lenni, ha a kőbányai focista megjelenik. Ha ezzel szórakozom, mindig öniróniával teszem, nem hergelek magam ellen embereket.

– Neked milyen az írói álarcod?

– Nem szeretek kinyilatkoztató lenni, úgyhogy tépelődő, bizonytalan figura az írói énem, főleg az alkotására nézve. Mondom ezt úgy, hogy örömmel szólalok fel a művészi álszerénységgel szemben, mert meg tud őrjíteni, amikor alkotó emberek úgy hivatkoznak a saját munkájukra, hogy „ez most így sikerült...” Ha valaki ezen a bolygón jó esetben tudatos és ereje teljében eltöltött negyven-ötven évéből az írásra szánja az összeset, az eleve bizonyos értelemben futóbolondnak minősül, de ha még nem is hisz ebben, az minimum szomorú. Jobb esetben pózer, vagy rajta van a „szerény író” álarca. Ha valaki nem hajlandó teljes mellszélességgel felvállalni akár azt a keveset, amit csinál, az számomra hiteltelen mint alkotó. Pilinszkynek sincs vasos életműve, de amit megírt, azok mögé odaállt. Ha valaki

ír, azért vállalja a felelősséget. Ez tartozik az írói álarcához; nyilván az ember viszonyítja magát sokakhoz, de szeretném magam az alapján megítélni, hogy mit gondolok az aktuális eszköztáramról és felkészültségemről, és szeretnék megtenni mindent annak érdekében, hogy ezt valahogy fokozni is tudjam majd.

– Többek közt az Előretolt Helyőrség Íróakadémiának vagy pályakezdő ösztöndíjasa. Ez a kezdeményezés erősen negatív felhangok mentén indult. Rád ez hogy hatott?

– Az indulást követő második évben jelentkeztem, ez már önmagában válasz, de akkor a közbeszédben már nem volt aktualitása.

– A tépelődő alkatoddal akár azon is tépelődhettél volna, hogy fogsz megállni ezzel a „hendikeppel” írói közegben.

– A véleményformálók véleményén kevésbé szoktam tépelődni. Az Előretolt Helyőrség ösztöndíjasa-ként, Móricz-ösztöndíjasként azt a kérdést teszem fel

magamnak, hogy legjobb képességeim szerint teljesítek-e, és hogyan élek a belém vetett bizalommal. Ha valakit érdekel, szívesen megmutatom, hogy ezekhez az ösztöndíjakhoz milyen művek kötődnek – és lehet mondani rájuk, hogy nem sikerültek, vagy nem tetszenek, de azt nehezen lehetne, hogy nincs bennük munka.

– Mit adott az alkotáshoz való hozzáálláshoz, vagy akár a hétköznapijaidhoz az akadémia?

– A saját korosztályomból válogatott írói közegbe kerültem, kölcsönösen hatottunk egymásra, és ez nagyon sokat adott. A mai napig foglalkozunk egymás szövegeivel. Mentorként Sántha Attila költő törődött velem, aztán Horváth László Imre – ezek a beszélgetések éveket spóroltak nekem. Az első kötetem (*Patyik Fedon élete*) lehet, hogy szóról szóra ugyanígy jelent volna meg, csak két-három évvel később. Az idő nem mellékes tényező, és az ebből a műnemből és közlésmódból való elmozdulás lehetősége így sokkal hamarabb felvetődött.

– Azt mondd, hogy a második kötet az elsőhöz képest továbblépés, bár az alapanyaga ugyanaz: a gyerekkor. Volt előtted olvasó az írás közben?

– A Tikit ifjúsági regénynek kategorizálták, ami örvendetes új távlatot nyitott a könyvnek, bár erre nem gondoltam, amikor írtam. Már jártam vele középiskolákban, mindegyik találkozás jó élmény volt. Van a könyvben trágárság, de ezzel csak a realitáshoz kapcsolódom, nem célzottan a fiatalokhoz. Jobban érdekelték a narráció függőbeszéd-szerű részei, ahol a narrátor a fantáziáján belül kitér jobbra vagy balra, elmond egy kis történetet, amire később visszaüt – és ezek a belső monológok eléggé szerteágazóak, vibrálóak –, emiatt találhatja meg a fiatalokat, akiknek egy magyaróra elég ingerszegény tud lenni, ahogy egy irodalmi mű is.

– Az irodalomnak szerinted mi a haszna?

– Az írásnak kétségtelen a haszna az alkotó számára. Az olvasónak azonosulási lehetőséget, támaszt és orvosságot nyújt az élete során, mert a fikcióban valahogy fel lehet oldani a bennünk lévő feszültséget. Nem akarok okoskodni, de én úgy tartom, hogy mindezen túl van transzcendens értelme is. Radnóti szinte élete utolsó pillanatáig verset írt – gyanítom, hogy nem gondolta, hogy azokat a szövegeket valaha emberek fogják olvasni. Ezt a tényít úgy fordítom meg, hogy ha nem is olvasta volna soha senki, akkor sem hiszem, hogy ne lett volna Radnóti személyén kívüli értelme annak, hogy ezek a versek megszülettek.

A SAJÁT LÉTEZÉSÜNKRÉ VONATKOZÓ KÉRDÉSEKET

fel kell vetni
a kamaszoknak

– Magyar–hittanár szakon végeztél. Miért ez volt a választásod?

– Ez prózaiabb dolog, kellett szakpár a magyar mellé, az érdeklődésem viszont erre az egyre szűkülte. De nem tagadom, hogy ettől saját hitéleti megújulást, szuper-víziót is vártam, ezt az áttörést azonban nem hozta meg. Mégis ezen a területen érzem azt, hogy szilárdan tudok képviselni egy álláspontot – számomra ez a hittan terén is a kérdés. Térítési ambícióim sosem voltak, de hogy a saját létezésünkre vonatkozó kérdéseket fel kell vetni a kamaszoknak, abban biztos vagyok. Az a tapasztalatom a saját korosztályomban is, hogy bizonyos kérdések nem merülnek fel. Óriási lehetőség a fiatalokból álláspontok és meggyőződések ütköztetését kicsikarni provokatív kérdések felvetésével, hogy negyvenéves koruk előtt kezdjenek rákérdezni a saját létükre.

– A halállal való szembesítés elég provokatív – akár az élettől, akár egy regénytől. Neked vannak válaszaid?

– Személyes hitem lehet ezzel kapcsolatban, ami adott esetben lehet erős, kevésbé erős vagy nem létező, de attól függetlenül, hogy épp bizonytalan vagy ingadozó a hitem, és nincs kiforrott válaszom, ezeket a kérdéseket fel kell tenni. Számomra ez természetes a létezésünk törvényei és keretei alapján.

– A házasság és a gyerekvállalás nem rémisztő feladat egy kezdő író számára?

– Épp a házasságom támogatta a nagyobb munkák létrejöttét. Evidencia volt számomra, hogy a gyerekvállalás életmódváltással jár; polgárabbá vált az életem, és a rendezettség a prózáírást segíti. Az igényeimből le kellett adnom, de rájöhöttem, hogy ezek az igények nem feltétlenül voltak valóságok. Például, hogy csönd kell az íráshoz és megfelelő helyszín... A *Patyik Fedon* kéziratát nappal a teraszon, éjszaka a fürdőszoba kövén írtam, de erre már most jó emlékezni, húsz év múlva meg különösen az lesz. ♦

DECEMBERI KIMENŐ

Fotó: Gulyás Dóra/Jurányi Ház

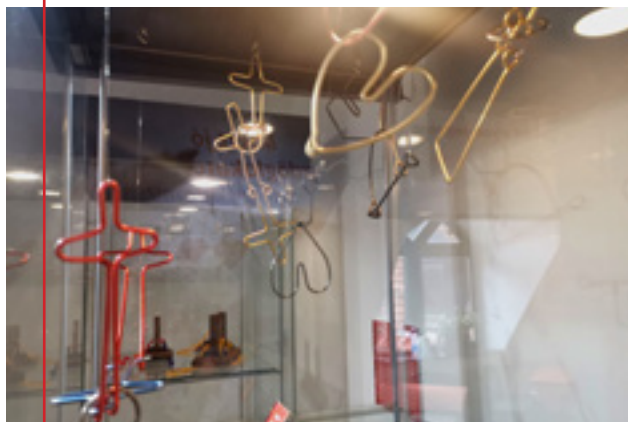

KICSIBÁCSI ÉS KICSINÉNI - MESEELŐADÁS

Kicsibácsi és Kicsinéni egy dióban élnek. Egy kicsi dióban. Csak egy szem zabpelyhely, egy szem paradicsom, egy szem krumpli fér be a konyhájukba. Mert konyhájuk azért van! Meg egy kalitkájuk, amiben Imikém lakik, a bádognyúl.

Dániel András népszerű *Kicsibácsi és Kicsinéni* (meg az *Imikém*) című könyvének történetét Pindroch Csaba és Verebes Linda adja elő. A mesét három éven felüli gyerekeknek ajánlják, a programhoz kapcsolódva kézműveskedés, színező- és olvasósarok is várja a gyerekeket.

Budapest, Jurányi Ház, 2021. december 12.

MI FÁN TEREM AZ ÖRDÖGLAKAT?

Idén ünnepelte volna 90. születésnapját Szentiványi Tibor neves művelődéstörténész, játékkutató, játégyűjtő – a kiállítás az ő munkássága előtt tisztelőleg. Működési elvük szerint csoportosítva fedezhetjük fel a játékokat, és egy szakértő segítségével megismerkedhetünk egy igazán egyszerű kialakítású, de annál furfangosabb ördöglakat elkészítésének és megoldásának lépéseivel is. A kiállítás játszósarkában pedig hét különböző ördöglakat vár mindenkit!

**Budapest, Magyar Kereskedelmi és
Vendéglátóipari Múzeum, 2022. január 9-ig**

DECEMBERI KIMENŐ

EGYSZER VOLT

Kreativitás, játékoság, kommunikáció, képzelőerő – ezekre mind szükség lesz ehhez a játékhoz, akár a barátaiddal vagy a családod körében vagy. Győri Zoltán és Győri-Nádai Réka, a *Mit Játsszunk?* vloggerei társasjátékot fejlesztettek Szabados Ágnessel. A történetalkotós partijátékot az olvasni szerető embereknek szánják, 2-5 fővel ideális játszani. A szerkesztőség a korhatár-besorolás ellenére a játékot 16 éven felülieknek ajánlja.

LEGKISEBBEK MOZIJA: CINEMIRA VÁLOGATÁS

Rajzfilm-különlegességek várják a 4-6 éveseket a Cinemira – Nemzetközi Gyerekfilm Fesztivál válogatásában. A tíz rövid mesefilm kedves történeteken keresztül mutatja be az erdő állatainak kórusát, a halat, aki fél a sötétben és egy édes mackó családját. Emellett olyan magyar kedvencek is feltűnnek az összeállításban, mint Kipp-Kopp.

Budapest, Puskin kuckó, 2021. december 18.

ADVENT SZENTENDRÉN

Szentendre történelmi belvárosa idén is ünnepi díszbe öltözik az adventtől vízkeresztig tartó időszakban. Kézműves vásár, szabadtéri rendezvények, adománygyűjtő események, családi programok, kiállítások, fényfestés és koncertek várnak mindenkit.

Szentendre, 2022. január 10-ig

Nemzeti
Táncszínház

20 ÉVES

A NEMZETI TÁNCSZÍNHÁZ

www.tancszinhaz.hu #NTSZ20

DECEMBERI KIMENŐ

Fotó: Dékány Zsolt

KÉTSZÁZON TÚL – A PANNON FILHARMONIKUSOK JUBILEUMI KONCERTJE

A hangverseny nyitánya egy négykezes zongoraszonáta egy tételének zenekari átírata, a zeneszerző pedig *Georg Lickl*, a Pannon Filharmonikusok jogelődjének alapítója. A születésnapját ünneplő zenekar alapítójának egy közelmúltban megtalált művét öltözteti zenekari köntösbe erre az alkalomra. A folytatásban *Brahms* veretes d-moll zongoraversenye hangzik el, amely mind technikailag, mind szellemileg komoly kihívás elé állítja az előadót. A zárómű, *Muszorgszkij Egy kiállítás képei* című műve pedig egyszerre tárja elénk a képzőművészet élményét, az orosz mondavilágot és a romantikus programzenét.

Budapest, Müpa, 2021. december 10.

ADVENTI NÉPI JÁTÉKOK PÉCSETT

A Keret Alkotó Csoport programjából kiderül, hogy mit jelent a bölcsőskézés, a háromkirályjárás és a Szentcsaládjárás. Az advent meghitt hangulatát teremtik meg régi népszokásokat játszva az utcákon, tereken, az adventi vásár forgatagában. Hetente más játékkal köszöntik a belvárosba érkezőket, majd a várakozás időszakát egy Betlehemesek találkozájával és egy Áldott a te... című Mária-játékkal zárják.

Pécs, péntekenként és szombatonként 15 órától

LAJOS KUTYA MEGÉRKEZIK

Kezdetben olyan apró, hogy egy kabátzsebben is elfér, ám hamarosan már az egész világ körülötte forog. Ő Lajos kutya, aki megérkezik, és mindent a feje tetejére állít! Hősies szúnyogvadász, nyomozónak sem utolsó, és a fociban is remekel, csak aztán fürödni ne kelljen...

Gáncs Kristóf az Ökumenikus Segélyszervezet kommunikációs igazgatója és két kisgyermek apukája, aki esti mesemondásai során teremtette újra mesehősként gyerekkori kedvencét, Lajos kutyát. Történetei egy olyan gyerekparadicsomba repítenek, ahol kisgyereknél csak kiskutyának lenni jobb.

ROZSDA LOVAG ÉS FRÁNYA FRIDA

A népszerű német mesesorozatból *Felix Janosa* magyar származású zeneszerző készített musicalt, dalra fakasztva a szereplőket. A történet szerint váratlan látogató érkezik Páncélvárba: Fránya Frida, a boszorkány. Azon nyomban brekegő, felhúzható bádogbékává varázsolja a lovagot, de valójában Koksza, a sárkánygyerekre fáj a foga, aki megsejtve ezt, kerekelt old. Hihetetlen kalandjai során kalózokkal, rablókkal, sőt egy csapat cápával is találkozik. Szélvész várkisasszony sem ül tétlenül, útra kel, hogy megküzdjön Fránya Fridával, és megmentse a barátait.

A német musical arra tanítja a kicsiket és a nagyokat, hogy nem kell mindig szuperhősökben hinnünk, lehet hős egy kedves és félős karakter is.

**Budapest, Budapesti Operettszínház,
december 10. és 26. között többször**

ADVENTI ÉBREDÉS CSÍKBAN

Fiatalok, felnőttek és idősek, álmos szemű gyermekek, hajlott hátú öregemberek, egymásba karoló asszonyok igyekeznek a csíki fagyos hajnalon a templom felé. Áldozathozatal is ez, de leginkább öröm: a Megváltó eljövetelére készülnek, és a Szűzanyát dicsérni telik meg a csíkcsecsói templom minden rorátén. Van, hogy talpuk alatt csikorog a hó, de nem számít az eső vagy sár sem, így vonulnak rendületlenül évtizedek óta minden adventi szent időben.

◆ A várakozás, vágyakozás, a sötétségből a fénybe való megérkezés – különleges hangulata van a római katolikus közösségekben a hajnali miséknek advent idején. Régen lámpással indultak útnak a hajnali sötétségben, hogy a hat órákor kezdődő rorátéra odaérjenek. De igazából ma sincs ez másként. Székelyföldön, a Csíkszereda melletti Csíkcsecsóban is zsúfolásig megtelik a templom ilyenkor.

Régen mindig járt, ha teheti, ma is elmegy a rorátékra a nyolcvanharmadik életévében járó Kósa Kálmán. Gyermekkorában még fűtés sem volt a templomban, hideg volt kint és bent, de a hívek akkor is mentek a falu minden részéből. „Advent az Úrjövét, a várakozás, várjuk az Úrjézus születését. Áldozatot kell hozni, mert fel kell kelni korábban, márpedig a hajnali álmom a legédesebb. Régebb az ünneppel jött az öröm. Most már nemigen az a világ van. De akkor az adventben is, a nagybőjtben is volt egy megszakítási időszak a mulatozásban is, és az étkezéssel kapcsolatban is. A kihagyással átalakulás történt, és nagyobb volt a kedv, jobban esett az étel az ünnepen.” Kálmán bácsi azt is felidézte, hogy akkoriban az öregek

a „régii öltözetben”, hosszú posztókabátban mentek a rorátéra. „Amikor a templomba bejöttek, sokan a zsebkendőket elővették és a fejükre tették. Hideg volt. 1948-ban raktak egy csempékályhát, azután kicserélték mosztoskályhára, majd motorinakályhára. Módosodott most már. Gyermekkoromból az az emlékezetes leginkább, hogy amikor mentünk a hajnali misére, a kertek ropogtak, olyan hideg volt. Ma is rengetegen járunk rorátéra, a templom mindig tele van, én sem maradok el egyről sem, ha a Jóisten engedi.”

Nem csak az idősebb generáció, a fiatalok is szép számmal vesznek részt a hajnali misén. A legtöbben iskolatáskával a hátukon érkeznek, hiszen a mise végeztével onnan mennek iskolába.

Csóti Júlia gyakran ministrál is, legszívesebben a nagymiséken vesz részt, de rorátéra is eljár. A tizenhárom éves lány úgy véli, különös hangulata van a hajnali misének. „Amikor korán kell kelni és misére indulok, fejben még az álmok földjén járok. De aztán csak megérkezem, és összeszedem magam. Ott van a templom, a pap, a kántor, és a többi majd megy a maga útján.”

A roráté a Mária-tiszteletet és az Úr eljövetele iránti vágyat jelenti Pál Piroska tanárnőnek. „A rorátét neveztek még angyali misének, angyalvárásnak, aranyos misének, hiszen a szentmise kezdetén elénekeli az angyali üdvözlőt, amely Gábrriel arkangyal üzenetét is tartalmazza, így kezdődik: »az Úrangyala köszönté a Boldogságos Szűz Máriát, s ő méhébe fogadá Szentlélektől szent Fiát.« Mély lelki érzetet ad ezt végighallgatni, együtt énekelni. Van egy másik ének is, amit nagyon szerettek énekelni: »Rorate caeli desuper, et nubes pluant iustum!« vagyis »Harmatozzatok, magasságos egek, s a felhők hozzák az Igazat.« Minden reggel kérjük az eget, hogy harmatozzék, szórja ránk az igazat, a szépet, a fehérséget. A gyógyó gyertyák fényénél ébresztgetjük a lelkünket, serkenjen a befogadó szeretet. Van is egy ilyen ének, hogy »Ébredj, ember mély álmodból.« Ez az ébredés a mély álomból az adventi időszakban arra is készítet, hogy a körülöttünk levő embertársainkra is jobban odafigyeljünk. Van egy biztatás a közösség részéről egymás felé, hogy vegyünk részt a rorátén, a közösség megtartó erejét is jelzi ez. Az énekek rásegítenek erre. Ha bűnbe estél is, kelj föl, ébredj fel abból, ez az időszak arra van, hogy megtisztuljál, felkészüljél lelkiileg is az ünnepre. Mert ha a lelkünkben nincs meg a Messiás eljövetele iránti vágy, akkor hiába díszítjük a lakásunkat, üres lesz az ünnep” – mondja Piroska. „Nem hiába van ez a hosszabb időszak, alaposan rá kell készülni, meg kell hogy tisztuljon a lelkünk. A hajnali miséknek varázsa van. Csicsóban már az első roráté misén tele van a templom. És nem csökken, nem apad a résztvevők száma, sőt, ahogy megyünk bele az adventi mélyebb napokba, végig tele van a templomunk” – teszi hozzá.

A hajnali miséket Mária-miséknek nevezik – mondja a csíkszécsi Szent Antal-plébánia plébánosa, László Rezső: „A mise kezdetén még sötét van odakint, a végére pedig már kezd pirkadni. Ez Mária sötétben való várakozása, aki mégis maga előtt látja a fényt, ezért hajnali mise, és ezért Máriás is. A roráté latinus megnevezése pedig a Rorate caeli régi latin gregorián énekből jön.” Az emberekben alapvetően megvan a vágy a több iránt, ha áldozathozatalról van szó, ilyen a hajnalban való felkelés is. E tekintetben hasonlíthatjuk a böjthöz is. Régen úgy is neveztek az adventet, hogy kisböjt. A böjt eszköz a lelki életünkben. „És a kisböjt is egy ilyen tud lenni, mert megvan a vágyódás, hogy többet akarok kihozni az életemből, a sötétemmel szemben keresem a fényt, hogy merre irányuljak, merre álljon be az életem. Ez van a szűzanyás misék háttérében, és az emberek hozzáállásában a hajnali misékhez. A Szűzanya sem értette teljesen, hogy mi fog történni. Az angyal valamennyit elmondott, de József előtt is le kellett rendezze valahogy, a nép előtt is, mert abban az időben, ha egy nőről kiderült, hogy nem a jegyesétől van a gyermek, akkor az megkövezéssel járt. Biztos halált jelentett.

Hajnali rorátéhoz gyülekeznek a csíkszécsi templomnál

A Szűzanyának akkora nagy bizalma kellett legyen abban az éjszakában, a hajnali várva, a szoltárookra gondolva, az őszövetségi jövendölésekre, hogy majd feljön a hajnalcillag számunkra – az Úr ígérete megvalósul –, hogy úgy gondolom, az emberi alapösztön van benne a hajnali misében és az ő várakozásában, ez a kettő találkozik. Még ha nem is tudjuk megfogalmazni, hogy miért, de fel akarunk kelni hajnalonta, hogy elmenjünk ezekre a szentmisékre. Vágyunk arra, hogy a sötétet követően – hiszen mindannyiunknak megvan az árnyoldalaink, az árnyéletünk – valami több, igazabb jöjjön létre, és szívesen hozunk áldozatot, hogy valami isteni el tudjon kezdődni az életünkben. Maga a karácsony éjszakája a legsötétebb éjszaka, és épp akkor születik meg a világ Világossága számunkra” – magyarázza a plébános. ♦

VALÉRIA

PAPÍRANGYALKÁI

Gyermekkorom egyik meghatározó élménye volt a karácsonyi angyalkavárás, a semmiből előbukkanó díszes fenyő, az ünnepi kalács illata, az együtt töltött idő. Ez a régmúlt idők képeslapjaira illő békesség köszönt vissza néhány évvel ezelőtt, amikor papírangyalkákkal feldíszített karácsonyfát álltunk körbe egy közéleti rendezvényen. Egyszerűségében is lélegzetelállítóan szép volt. Az esemény végén pedig az angyalkák készítője, kosárral a karján végigsétált a vendégek között, és mindenkit megajándékozott egy-egy papírangyalkával. Azóta a mi családi karácsonyfánk féltett kincse-éke ez a dísz, amely a Vajdasági Magyar Értéktár részét képezi.

♦ **Sebők Valéria** népi iparművésznek köszönhető, hogy számunkra is megmaradt a karácsonyi angyal készítésének technikája, és az utókor számára is áthagyományozható. „Máris mutatom, hogyan szoktam szabni az angyalokat” – fogad, s ujjai gyakorlott mozdulattal sodorják a hófehér krepppapírt. „Egy ilyen papír hossza 50 centi, azt négybe vágom, tehát egy angyalka tizenkét és fél centis. Besodrom ezeket a csíkokat, elég nehéz elkezdni, de azután már könnyen megy, mikor elkezd pödörödni. Ilyen szép hullámos lesz az alja” – mutatja, aztán hasonló módon előkészíti a szárnyakat is. „A ruhájuk díszei sokkal keskenyebb csíkból készülnek, de ugyanígy be kell őket sodorni. Aztán az ember a négy ujj körme közt pici kis rózsákat formál, ezeket apró pöttynyi ragasztóval a ruhácskákra erősíti. Általában hét rózsza kerül egy angyalkára. A nyomtatott angyalfejecskéket egy szabadkai papírkereskedésben vásárolok. Az angyalfigurák többsége fehér, de lehet halványsárga, sőt akár világoskék vagy zöld is.”

Nagyon sok kézimunkát igényel egy-egy angyalkának az elkészítése, Valéria mégis százasaival gyártja őket az ünnephez közeledve, és különböző műhelymunkákon, gyerekfoglalkozásokon igyekszik továbbadni a majdnem

Vali néni titkos vágya

az, hogy valamelyik évben a vajdasági papírangyalkák díszítsék az esztergomi bazilikát karácsonykor. „*Ha Isten is így akarja, megvalósítom ezt az álmom, nagy szeretettel ajándékoznék Erdő Péter bíborosnak négyszáz kreppangyalkát.*”

feledésbe merült tudást, angyalkái családi otthonokat és templomokat díszítenek.

„Gyerekkoromban Szabadka egyik külvárosi, erdő alatti tanyájára jártunk angyalkákért. Édesapámmal mentünk, titokban egy nagy táskába kerültek az angyalkák, és mikor hazaértünk, ugyanolyan titokzatos módon jutottak el édesanyámhoz, onnan

pedig az ünnepi fára. Én ragaszodom a régi dolgokhoz, kerülöm a modern kori színes, villogó, muzsikáló műanyag díszeket. Felnőtt fejjel eszembe jutottak az angyalkák, és szerencsémre akkor még élt az angyalkakészítő család unokája, Kovács Katica, és ő meg tudta mutatni a módszert. Elmesélte, hogy minden télen októbertől készítették az angyalokat és a bárányokat, és hordták Szabadkára, meg a környező falvakban is árusították. A szomszédság is segített nekik, szabták-vágták a papírokat, jókat beszélgettek, a háziasszony mindig süített valamit a kemencében, krumplit vagy pogácsát. Kalákában készültek a díszek egészen karácsonyig, és a végén mindenki egyetlenegy angyalt kapott az ünnepre.”

Vali néni nem árulja a díszeket, hanem ajándékba adja a megrendelőnek, vagy jótékonyági célra ajánlja fel. „A lelkivilággal nem összeegyeztethető, hogy pénzért áruljam az angyalkákat. Vagy odaadom ingyen, vagy megtanítom az illetőt, hogyan készítse” – teszi hozzá. ♦

**(Sebők Valéria angyalkái a Vajdasági Magyar Értéktárban:
<http://ertektar.rs/ertektar/kulhoni?Oldal=5>)**

A papírangyalkák Vajdaságban reneszánszukat élik, ami nemcsak Valériának köszönhető, hanem dr. Raffai Judit néprajzkutatónak, a kreppangyalkák ugyanis az ő javaslatára kerültek az értéktárba külhoni érték kategóriában. Az 1859 és 1975 közötti évek szabadkai karácsonyfáit bemutató tanulmányában felhívta a figyelmet arra, hogy unikumnak számít a karácsony alkalmából készített kreppangyal, amely jól példázza a papírgyártás és a nyomdatechnika tömegtermékeinek a népi kultúrába való beépülését. Szabadkán és a hozzá tartozó falvakban a 20. század második negyedében a katolikus lakosság körében már minden társadalmi réteg körében elterjedt a karácsonyi fa, illetve zöldág állításának divatja – fogalmaz a néprajzkutató, és hangsúlyozza, hogy ezeken a fákön, általában a fa csúcsán, már megtalálhatjuk a krepp-papírból készített angyalkákat.

„Az örök ünneplésre kellene elkészülnünk”

Mit jelent ma az ünnep a nyomasztó kárpátaljai helyzetben az ott élő magyar embernek? Az ünnepi készülődés lelki, vallási oldalairól [Szimkovics Tibor Ung-vidéki református lelkipásztorral beszélgettünk.](#)

◆ – A karácsony elsősorban nem az emberi szeretet ünnepe, hanem a mindenható Isten szeretetének az ünnepe. Ő az, aki a legdrágább ajándékot elküldi Jézus Krisztus személyében, az első karácsonyon Betlehembe, és ezt a szeretetet ünnepeljük alapvetően. Mert Istennek ez a szeretete mindenkinek szól, nemcsak a tehetőseknek, nemcsak azoknak, akik egy válságos világban fel tudnak gazdagon díszíteni egy karácsonyfát és rengeteg ajándékot alá rakni, megteríteni bőségesen a karácsonyi asztalt, hanem szól a nyomorultnak, az elesettnek, azoknak is, akik távol vannak a családjuktól, azoknak, akik kórházi ágyon szenvednek.

– **Az elmúlt járványos időszak során még inkább elmagányosodtak, bezárkóztak az emberek, sokak mentális állapotára erősen rányomta bélyegét a félelem, az ismerősök, családtagok elvesztése. Van-e kedvük örülni, ünnepelni, mire vágnak az emberek?**

– Az elmúlt két év adventi időszakát tekintve két dolgot kell meglátni. Az egyik, hogy a világjárvány elszigetelt bennünket egymástól, ma már jobban becsüljük azokat az időszakokat, amikor ténylegesen ott lehetünk egymás mellett, ölelhetjük egymást, és örvendezhetünk egymás jelenlétének. A másik, ami kétségtelenül beárnyékolta az adventet, hogy sok családban megjelent a betegség, és nem tudtak az emberek felhőtlenül készülni egy-egy ünnephez. Nyilvánvaló, hogy ilyen körülmények között teljesen más üzenete van magának az adventnek és a karácsonynak. Bár a karácsonyi szimbólumok alapvetően Krisztus születésére utalnak – akár a betlehemezést, akár az egyházi énekeinket vesszük alapul –, de tudjuk, hogy mi már nem a gyermek Jézust várjuk.

Palágykomoróc (Ungvári járás, Kárpátalja) református temploma; képünk illusztráció

Advent tulajdonképpen azt jelenti, hogy Krisztus eljövetelére készülődünk, és azt a Krisztust várjuk, aki önmagát adta értünk a keresztfán, aki feltámadt a harmadik napon, és aki eljön majd, a mi hitvallásunk szerint, ítélni a élőket és holtakat. Ez valahol a keresztény embernek a végső reménysége. Ez a végső perspektíva, ha úgy tetszik a végállomás, ahová szeretnénk megérkezni, és akkor, amikor különböző félelmek, szorongás vesz körül bennünket, akkor mindig erre kell elsősorban tekinteni. Hogy rövid vagy hosszabb úton, de mindenképp ide, az Úr színe elé fogunk megérkezni. És ez kell hogy adjon reménységet nekünk.

Egy nagyon fontos evangéliumi történet jut eszembe ezzel kapcsolatban. Talán Lukács jegyzi le

a legrészletesebben, amikor Keresztelő Jánost börtönbe zárják, ő ott várakozik és a maga kétségeiben, félelmeiben gyötrődik, és megüzeni Jézusnak a következő kérdést: „Te vagy-e az eljövendő, vagy mást várunk?” És ez a kérdés az elmúlt kétezer évben újra és újra megfogalmazódik sokakban. Hogy vajon Krisztus-e az eljövendő, vagy mást várunk? Az a rengeteg pótlék, pótcselekvés, ami megjelent a karácsony körül – akár az ajándékozás, a pénzköltés, akár a túllontúl díszített otthonok, házak, gazdagon megrakott asztalok – kompenzálást jelentenek. Az emberben van egy hiány, egy szorongás, félelem, és ezt megpróbálja valami módon emberileg kompenzálni. Jogos ez a kérdés, vajon Krisztus-e az eljövendő, vagy mást várunk? És tudjuk, Jézus akkor egy rövid

választ küld Jánosnak, amely így hangzik: „Menjete el, vigyétek hírül Jánosnak, amit láttatok és hallottatok: Vakok látnak, sánták járnak, leprások tisztulnak meg, süketek hallanak, halottak támadnak fel, a szegényeknek hirdettetik az evangélium, és boldog, aki nem botránkozik meg énbennem.” Ebben a mondatban Jézus azt mondja, minden, ami meg volt írva, minden, ami az Isten Fiára mutat, az megtörténik, beteljesedik. Mert ezt hozza az Isten Fia. A gyógyulást, a helyreállítást, a bűnöktől való szabadulást. És ez ma is így van. Erre van szüksége az emberi világnak.

– A kárpátaljai magyar családok nagy része az elmúlt években szétszakítottságban éli a mindennapjait. Az Ukrajnában 2014-ben kirobbant kelet-ukrajnai

katonai konfliktus is hatalmas félelmet és elvándorlási hullámot váltott ki a magyar családok körében. Nem alaptalanul, hisz a terrorellenes műveletben elesett első kárpátaljai katona egy magyar fiatalember, a 20 éves Popovics Roland volt. Mások a jobb megélhetést keresve, hónapokig, évekig külföldre szerződnek a családfők, házaspárok, s egyre ritkábban térnek haza családjuk körébe. Mit üzen 2021-ben az ünnep az ő számukra?

– Ha az ünnep megéléséről beszélünk, emberként, édesapaként, férjként mondom ezt: sokkal bölcsebb döntés lenne most és általában, amikor fontos ünnepekhez érnek az emberek, hogy ne a távoból utaljanak haza egy nagyobb összeget, ne egy sofőrrel küldjenek ajándékot a gyerekeknek. Az adott forrásokat arra kellene használni, hogy az ember bármennyire is kötve van, és problémás számára a határátkelés, ott legyen, jelen legyen egy hétig, egy hónapig az ő szerettei körében. Mert ezek különleges pillanatok, időszakok az életünkben. A szeretteink, gyermekeink, életünk társa, időszűk szüleink azt tudják igazán értékelni, hogy időt szánunk rájuk. Minden más, az anyagiak, az ajándékok, olyanok, hogy ha vannak, örülünk nekik, ha nincsenek, azt is elfogadjuk. De a másik ember jelenléte – az egy nagyon drága ajándék. Arra kellene törekedni, hogy ott legyünk az ünnepeken az Isten házában is. Akiknek kétlaki lett az életmódja, fel kell tennie magának a kérdést, még mennyi időt szándékozom távol tölteni a családomtól? Mert ez nem lehet egy hosszú távú perspektíva. Ezt nem bírja ki egyetlen házasság, szülő-gyermek kapcsolat sem. Magunknak kell egy határidőt felállítanunk, és ahhoz tartanunk magunkat.

– A hitre való nevelés, az ünnepekre való lelki felkészülés gyerekkorban a legfontosabb. A pandémia idején mennyire sikerül megszólítani a legkisebbeket?

– Úgy adódott, hogy a tavalyi adventi készülődés idején és idén is pont normalizálódott a járványhelyzet az országban, így nem kellett elhalasztanunk a szokásos gyermekalkalmainkat. Tudtunk velük találkozni, a kézműves foglalkozások, az ünnepi alkalmak és a hit-tanórák is meg voltak tartva, a Szenteste is hagyományos keretek között történt. Rendkívül fontos, hogy a gyerekeknek éppen a lelki oldalát világítsuk meg ennek az időszaknak, hisz legtöbbször csak a takarítást, a sütés-főzést látják odahaza, a sokat emlegetett külsőségeket. A gyülekezetben viszont megkapják azt a lelki fundamentumot, amire tudnak építkezni, hogy értsék, miről szól a karácsony, és kire mutat. ♦

Dédmama, A HAJNALCSILLAG

Hogy lehetünk a hivatásunkkal és azon is túl egy közösség motorja, miként vezethet minket az úton a legnagyobb sötétségben is dédanyánk lámpása? A csallóközi Zalka Lórántnál jártunk.

◆ Lóránt, a Duna menti Bősön tanár, iskolaigazgató-helyettes, cserkész, vőfély, helytörténész, író és költő, forgatókönyvíró, amatőr színjátész, kosárlabdaedző – igazi másokért élő ember. Feleségével, Anitával és gyermekeikkel, a 18 éves Virággal, a 15 éves Csongorral és a 11 éves Humorral a nagyszülőktől örökölt házban élnek, amelyet nagy udvar vesz körül, és egy hatalmas diófa terpeszkedik a közepén. Az ember úgy érzi, itt aztán minden a helyén van.

A családfő a Covid idején, közösségi élet híján, egyéves alkotói szabadságot vett ki, és nemcsak verseket írt, hanem megírta első könyvét is. Egy istenkereső ember mini valomásait vetette papírra, tele mély gondolattal, sok derűvel.

„Attól nem tudok elszakadni, hogy pedagógus vagyok, oktatók és nevelők, a könyvem is valahogy arról szól, hogy megmondjam az embereknek, szerintem így jobb. Ha tetszik, tanítani akarok, fogódzót nyújtani, de senkit sem kötelezni semmire. Meggyőződésem, hogy a hitet senkire sem lehet ráerőltetni, de az oda vezető utat meg kell és meg lehet mutatni. Ezt a célt talán elértem, mert a könyvem iránt még a mai napig van érdeklődés, és hamarosan a nyomdába kerül a másik is, mert úgy érzem, van még közölnivalóm. Belejöttem, örömmel írok” – meséli.

„A neveltetésemnek köszönhető, hogy gyermekkorom óta keresem az Istent. Kezdetben Istennek akartam szentelni az életemet, látva, hogy a bencések közt mennyi okos, nagy tudású ember van. De aztán elég hamar eldöntöttem, hogy feleséget és gyermekeket szeretnék. A feleségemet a cserkészek közt ismertem meg, azonos

az értékrendünk. Hiszem azt, hogy egy nagy erő ölet át bennünket, Isten szeret minket, nem büntet. Az én világomba nem fér bele, hogy ver bennünket az Isten.”

Lóránt szerint túl sokat nézünk le a sáros, piszkos, szemetes földre, az orrunk elé, ahelyett, hogy tekintetünket inkább felfele fordítanánk, és észrevennénk a virágzó cseresznyefát, az égen a ragyogó felhőket vagy csillagokat. Ha néha engednénk, hogy az eső mossa az arcunkat... A Vízodorta történiák dokumentumfilm-sorozat forgatókönyvírójaként és szereplőjeként az is kiderült róla, hogy elég jól ismeri a vizekben és erdőben dúskáló szépséges csallóközi települések történetét, de erős hite a filmvásznon keresztül is átsüt.

„Az istenkereséshez tartozik egy kultúra, amit én katolikus keresztény neveltetésem során megkaptam, ennek örülök, ebből merítek és építkezem. A reformátusok, a zsidók és más vallásúak szintén a maguk módján keresik az Istent. Adventben járunk, és hiszem, hogy nincs ennél jobb alkalom, időszak arra, hogy elbeszélgessünk a Teremtővel. A készülő könyvemben van egy fejezet »Adventi vándor« címmel, ebben idézem fel nagyanyám anyjáról szóló történetét, aki adventkor naponta gyalog járt be a rorátékra (hajnali misékre) a Bőshöz közeli Malomhelyről. Úgy hívták, hogy Hajnalcsillag, mert egy petróleumlámpával botorkált hosszú kilométereket egészen a templomig. Hát nekem ez a karácsony, a Kiszűz születésére, az Úrjövetre való készülődés. Amikor egy szál lámpával, bebugyolálva, kemény mínuszokban, akár hóban is, de bejött az istentiszteletre. Aztán hazagyalogolt, és élte tovább az életét. Hányan lennének ma képesek ilyesmire? Adventkor ki kell mennünk az Úr elé, kinyitni előtte a kapunkat, megkínálni egy pohár forró teával. Ha nem így teszünk, nem jön be hozzánk senki karácsonykor. Akkor marad a fotelba roskadós, fáradt karácsony, teletömjük magunkat hallal, bejglivel, Winnetou-t nézünk és Bud Spencer-filmeket.”

A másik szobából közben átszűrődik egy kis vidámság, a gyerekek talán társasoznak, vagy egyszerűen csak egymás társaságának örülnek, hiszen csupán hétvégén találkoznak. A nagyközségben már kollégiumban laknak.

Lóránt közben arról beszél, hogy a mai ember sokszor nem tud és nem is akar áldozatot vállalni másokért. Nem tudunk bocsánatot kérni, mint a régi falusi asszonyok egymástól, hogy nyugodt lelkiismerettel állhassanak az Úr oltára előtt az éjféli misén. Nehezen adunk még akkor is, ha van miből. Régen a kevésből is tudtak. Magunkat szétesztani ma mintha elfelejtettük volna.

„Pedig egy ragyogó karácsonyból lehet élni az év többi háromszázhatvanvalahány napján is. Évek óta tartok egy nagy találkozót, »Új év, új tűz« címmel a Duna partján, a bodaki vadászházban. Ide csak férfiakat hívok meg. Január elején, amikor jó esetben csikorog a hideg, és magunknak kell tűzifát vágni, főzni, miközben mély kérdésekre keressük a válaszokat. Keresztény fiatalokból már férfiak, családapák lettünk szinte mindannyian a lassan másfél évtized alatt. »Kilépni!« – ez az új könyvem címe. Utalva arra, hogyha nem tudunk kilépni a komfortzónánkból, akkor hogyan tudjuk értékelni azt, amink van. Másrészt pedig szükséges, hogy edzettek legyünk fizikailag és lelkileg egyaránt.”

Pedagógusként is nap mint nap tapasztalja, hogy mennyire a hiányzó apák világát éljük. Fiúgyerekek nőnek fel apa nélkül, férfiminta nélkül. Vagy válás, vagy egyszerűen amiatt, hogy apa szinte sosincs otthon, annyit dolgozik. A régi családmodellhez azonban nem térne vissza, amikor több generáció élt együtt. Bár tisztelti

a hagyományokat, úgy látja, jó az, ha a fiatalok különköltöznek. Gazdaságilag nehéz, de nagyobb szabadságot ad. Annak viszont nem örül, hogy a mostani gyermekeknek már nincs feladatuk, dolguk, ami valaha mindig is volt. Neki még természetes volt a földeken a kapálás, holott már ő is csak töredékét végezte el annak, amit az édesapja gyermekkorában.

Az Amade-kastély melletti ősi parkban nemrég új kápolnát szenteltek fel, amely egykor víztoronyként szolgált, vízzel látta el az ott élőket, majd haszontalanná vált és enyészetnek indult. A Csörgő testvérek jóvoltából válhatott szakrális helyé, és a szenteléskor Lórántot kérték fel az ünnepség levezénylésére. Hozzáteszi, ő már énekelte a húsvéti örömeinket abban a csodálatos akusztikájú kis épületben 2020 húsvétján. Amikor a koronavírus-járvány miatt nem lehetett templomba járni. Azóta pedig pedagógusként rendszeresen kilátogat a diákokkal, és minden pénteken reggel fél hétkor reggeli dicsőítésre járnak oda a férfitáborral. Hétkor már megy is mindenki a dolgára, lélekben megerősödvé.

„Ahol valami épül, ott közösség jön létre, akarva-akaratlanul. Ha vannak közös ügyeink, van jövőnk. Magam is megteszek ezért mindent. Rengeteg dologgal foglalkozom, ahogy errefelé mondják, egy fenékkal több lovat akarok megülni. Ez olykor nehéz, prioritásokat kell felállítani. Az egész családnak ilyen, a feleségem és a gyermekeim is örökké nyüzsögnek. Ez az életformánk. Amihez igazán értek, az talán a tanítás, de a többi feladatot is odadadással és őszinte kíváncsisággal végzem.” ♦

SZÖVEG –
PÁCZAI TAMÁS

A cikk a Magyar Turisztikai Ügynökség
szakmai támogatásával készült.

ÚJRA LESZNEK ADVENTI VÁSÁROK

A tavalyi kihagyás után idén újra forralt borok, korcsolyázó családok, kirakodó kézművesek és koncertek töltik meg a legszebb városaink tereit és főutcáit advent idején. A kényszerpihenő után a karácsonyi vásárok szervezői több népszerű helyszínen is új koncepcióval és programokkal csábítják a látogatókat, miközben a járványhelyzet kihívásaival is meg kell birkóznunk. Adventi (lapzárta idején aktuális) körképünk következik.

◆ Idén a lakosság nagyobb része védett, de a vírus velünk maradt. A találkozás, a szabadság és a remény lelki egészségünk és a jövőbe vetett hitünk miatt is fontos. Ezért kitűnő alkalmak a fahéjillatú, forralt boros karácsonyi vásárok a fényárba öltöztetett utcákkal, korcsolyapályákkal, koncertekkel és gyerekprogramokkal. A vásárok szervezői is érzik, hogy az idei advent más, mint a korábbiak. A legtöbben óvatosabban látogatunk el még szabadtéri rendezvényekre is, ezért a rendezők fokozottan figyelnek az aktuális járványügyi szabályok betartására, a programok között pedig sokkal hangsúlyosabbak a családi események, a reményt keltő örömkoncertek és a vallási események, mint a korábbi években.

Érthető az óvatosság a szervezők részéről, ezért a legtöbb vásár programtervezete csak november közepén kezdett körvonalazódni, és a biztonsági intézkedések sem egységesek. A budapesti rendezvények (Vörösmarty tér, Bazilika) például csak védettségi igazolvánnyal vagy negatív PCR-teszttel látogathatóak, a vidéki vásárok nagy része viszont szabadon bejárható. Elindulás előtt mindenképpen tájékozódjunk a karácsonyi vásárok online felületein a látogatás feltételeiről, vegyük komolyan saját egészségügyi állapotunkat és a legfrissebb járványügyi előírásokat, amelyekről a koronavírus.gov.hu oldalon olvashatunk.

TÖBB MINT EGY ÜNNEP

Eger érezhetően komolyan gondolja azt, ami az Eger Advent köszöntőjében is olvasható: „...Töltsük fel együtt lelkünket szeretettel, vidámsággal, meghittséggel és boldogsággal. Ha csak kicsi időre is, de hagyjuk magunk mögött a gondokat, amelyek egész évben gyötörnek minket...” Ünnepi fénybe öltözik a Dobó tér, a Gárdonyi tér, a Végvári vitézek tere és a vár. A városháza üvegházban hétvégezte Varázslatos Jégpalota várja a legkisebbeket, rengeteg játékkal és kézműves műhelyekkel, a Kis-Dobó tértől a Tinódi térig pedig Mesesétány, ismert magyar mesék szereplőivel. A nagyobbakra is gondoltak a szervezők: hétvégi estéken koncertek lesznek a Dobó téren olyan fellépőkkel, mint Boggie, Ripoff Raskolnikov vagy az Alma együttes, hogy csak néhányat említsünk. A részletes programokról a rendezvény kitűnő honlapján tájékozódhatunk, heti bontásban: egeradvent.hu.

A vásáron túl

Eger adventi forgataga után tökéletes program ellátogatni a város termálfürdőjébe, ahol télen is élvezhetjük a szabadtéri medencéket, autóval pedig néhány perc alatt elérjük a demjéni termálfölgy vagy Egerszalók híres fürdőit is. Látogassunk ki forralt borozni a megújuló Szépasszony-völgy pincéihez, tartsunk egy

Kép: Magyar Turisztikai Ügynökség

A budapesti Szent István Bazilika

kirándulós napot az egri tájképet meghatározó Nagy-Eged hegyen, tudományos programként pedig jó választás az Eszterházy Károly Egyetem épületében található Varázstorony, ahol sok érdekesség mellett megnézhetjük Európa legrégebbi, ma is működő camera obscuráját, amit Hell Miksa készített az 1780-as években.

SZÁZ ÉV HŰSÉG

Sopron lakossága 1921. december 14–16-a között népszavazáson döntötte el, hogy Ausztria helyett Magyarországhoz akar tartozni, és azóta a város hagyományosan december 14-én ünnepli a Hűség Napját, amelynek idén van a 100. évfordulója. Nagy szabású rendezvényekkel, kiállításokkal, konferenciákkal és a centenárium alkalmából megújuló Hűségzászlóval várnak mindenkit (husegnapja.hu). Párhuzamosan az adventi vásárt is megrendezik november 26. és december 23. között, ezúttal két várkerületi helyszínen: a Mária-oszlop melletti rendezvénytéren, valamint a Bástya téren (Rondellánál), a két helyszín közötti területen várhatóan a terasszal rendelkező helyi vállalkozások fogják kínálni termékeiket. Az egyéb programok lapzártnak időpontjáig még nem derültek ki, de a szervezők ígérete szerint „nem marad senki koncertek, előadások nélkül”. Részletes programokat a [facebook.com/SoproniAdvent](https://www.facebook.com/SoproniAdvent) oldalon találunk.

A vásáron túl

A kétezer éves Sopron ékessége és jelképe a római alapokon nyugvó Tűztorony, amelynek tetejéről pazar panoráma nyílik a festői hangulatú belvárosra és a közeli hegyekre. Belvárosi indulással egy délután alatt kényelmes sétát tehetünk a Soproni Parkerdőben, ahol bakancslistás megálló a Károly-kilátó és a közelében található Erdő Háza Ökoturisztikai Látogatóközpont. Tömegközlekedéssel is kényelmesen elérjük a városból a fertődi Esterházy-kastélyt vagy a különleges Taródi-várat, ami nagyrészt egyetlen ember, Taródi István 50 éves munkáját dicséri.

LED-SZARVAS ÉS SZALMALABIRINTUS

November 26-án nyílik Szeged grandiózus karácsonyi vására, amely egy év kihagyás után a hagyományoknak megfelelően ismét négy helyszínen várja az érdeklődőket. A Széchenyi téren óriáskerék és gasztroudvar várja a látogatókat, a kirakodóvásár viszont a Dóm téren lesz. A Dugonics téren ott lesz a két elmaradhatatlan szelfipont – Rudolf, a rénszarvas, illetve a szánon ülő Mikulás –, a Klauzál téren pedig most is felállítják a város karácsonyfáját.

Eger

Szeged

Sopron

Szintén a Dóm térre szervezik a családi programokat, így a tér közepén lesz az óriási adventi koszorú, a szalmlabirintus és a mesekastély, ez utóbbi táncházak, kézműves foglalkozások és vetítések helyszíne is lesz. Estéknként a Dómot fényfestéssel díszítik, a szabadtéri helyszíneken pedig tűzszonglőrök szórakoztatnak. Részletes programok itt: facebook.com/szegedikaracsony.

A vásáron túl .....

Szeged adventi vásár nélkül is tökéletes program egy teljes hosszú hétvégéhez. Lubickolhatunk a Napfényfürdő Aquapolis hatalmas medencéiben vagy az Anna fürdő gyógyvizes törökfürdőjében. Trópusi élményeket találunk a Fűvészkert hatalmas üvegházai-ban pálmafák és orchideák között, a Szegedi Vadaspark pedig kiscyberekekkel tökéletes program. Az 1879-es Nagycsárna után összeurópai segítséggel újjáépített város gazdag építészeti, főleg szecessziós palotákban, az egyetemváros pedig hamisítatlan flamand hangulatot áraszt a sok ezer kerékpárral, modern épületeivel és romkocsmáival.

A LEGSZEBB ÉS A LEGNAGYOBB

Budapest adventi rendezvényei az elmúlt években rendre bekerülnek a világ legjobb, legszebb, legnagyobb karácsonyi vásárait bemutató összeállításokba, sőt, gyakran

vannak az élmezőnyben, vagy legalábbis az örök rivális Bécs előtt. Szakítva az eddig kialakult hagyományokkal, idén egy igazán családbarát vásárt szerveznek a Vörösmarty téren, ahol fontos szempont a fenntarthatóság és az árak mérséklése, ezért az éttermeknél feltétlenül szabták, hogy 1500 forintos egytáteleket és speciális családi menüket áruljanak. Vásárfia tekintetében a szokásos magas színvonal várható, a szakmai zsűri által elbírált, közel ötven itt árusító hazai kézműves egyedi portékákkal készül az ünnepekre. A részletes programokat itt találjuk: budaapestikaracsony.hu.

Biztosan megrendezik a Szent István-bazilikánál is a karácsonyi vásárt (adventbazilika.hu), a Várkert Bazár pedig főleg kulturális eseményekkel, családi workshopokkal és kortárs iparművészek termékeivel kapcsolódik be az ünneplésbe (varkertbazar.hu).

A vásáron túl .....

A főváros számos nevezetességét felsorolhatnánk, de télvíz idején a világhírű termálfürdőkben is melegedhetünk, havas időben élmény felsétálni a János-hegyi kilátóhoz, ha pedig újdonságra vágyunk, akkor érdemes a Szabadság hídon át elsétálni a Bartók Béla út környékére, ahol galériák, kávéházak és éttermek formálják egyre markánsabban az új budapesti bulinegyedet. ♦

Tarts Velünk!

EGY
AKADÁLYMENTES
JÖVŐÉRT

A SZERENCSEJÁTÉK ZRT.
HISZ ABBAN, HOGY
A KORLÁTOKAT LEHETŐSÉGEKKEL
LEHET LEBONTANI.

Illés Fanni
ILLÉS FANNI
PARALIMPIAI BAJNOK

WWW.TARTSVELUNK.HU

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

ZAMRÉD

”

PAPCSIK GÁBOR

AZ EGYIK LEGVIDÁMABB TŰZOLTÓ, AKI VÉGIG VELÜNK VOLT A FORGATÁSON, ÉS NEMCSAK SZAKMAI TANÁCSOKKAL SEGÍTETTE A FILMET, HANEM KEDÉLYÉVEL IS.

(ÖTVÖS ANDRÁS)

Cikk a 108. oldalon

